

Djeca i vrijeme pred ekranom

– dobar početak

Digitalni uređaji u domu cijeloj obitelji pružaju mnoštvo novih medijskih iskustava i mogućnosti za kreativni razvoj i učenje. Na koji način odrasli mogu pomoći djeci da uspješno započnu s korištenjem medija? Koje biste odluke trebali donijeti na samom početku? Ova brošura daje savjete i prijedloge koji će vam pomoći da djetetu objasnite kako se koristiti medijima.

Što je najvažnije?

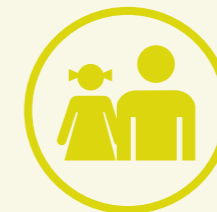
- Koristite medije s djetetom.
- Razmislite o pravilima za korištenje medija i tehnologije u svojem domu.
- Naučite više o uslugama, sadržaju, tehnologiji i dobnim ograničenjima.
- Od najranije dobi učite djecu dobrim navikama na internetu – vi ste im najvažniji uzor!

Koristite medije s djetetom

Dobar početak, uz zajedničko korištenje medija i vodstvo roditelja i drugih odraslih osoba, može pomoći djeci da uživaju u brojnim pozitivnim iskustvima. Kada ste uključeni u njihove aktivnosti, djeci će biti prirodno razgovarati s vama ako dožive nešto neugodno ili zabavno.

TEŠKE RIJEČI I POJMOVI

Internet, novac, vrijeme te osjećaji i postupci drugih ljudi djeci mogu biti teško razumljivi koncepti. Budite konkretni koliko je to moguće te koristite primjere iz djetetove svakodnevice kako biste mu pomogli shvatiti ono što vidi i propituje.

SAVJETI

- Provodite vrijeme s djetetom: gledajte televiziju i filmove zajedno, igrajte videoigre i zabavljajte se, pokažite mu sve mogućnosti medija. Pokažite zanimanje za ono o čemu dijete želi razgovarati ili što vam želi pokazati.
- Otkrijte što je djetetu zanimljivo i fascinantno, ali i što ga ne zanima.
- Provodite vrijeme razgovarajući o zajedničkim iskustvima – što je dobro, a što nije, i zašto. Razgovarajte također o tome da nije sve na internetu istinito.
- Budite što je moguće konkretniji kada razgovarate s djetetom: internet, novac, vrijeme te ljudski osjećaji i postupci mlađoj su djeci teško razumljivi koncepti.
- Kada odlučite da je vrijeme da dijete počne samostalno istraživati, nastavite razgovarati s djetetom te mu dopustite da vam pokazuje stvari.
- Razgovarajte i o potencijalnim neugodnim iskustvima te o tome što bi dijete trebalo napraviti ako se susretne s nečim takvim.
 - Lako je slučajno kliknuti na krivi sadržaj te doživjeti nešto što nismo željeli.
 - Djecu mogu uznemiriti patnja druge djece i životinja, bullying, siromaštvo, svađe, nasilje i pornografija.
 - Stvari na internetu koje su nekim ljudima smiješne, druge mogu rastužiti ili deprimirati.
 - O kojoj je temi riječ u onome što dijete gleda/koristi i kako ljudi razgovaraju jedni s drugima? Ima li elemenata neprimjerenog jezika ili sukoba i bullyinga?
 - Djetetu jasno dajte do znanja da treba vama ili nekoj drugoj odrasloj osobi reći ako se nešto loše/neugodno dogodi. Razgovarajući s djetetom o potencijalno neugodnim iskustvima, pokazujete mu da ste tu za njega.
- Ako posumnjate da se dijete prestrašilo ili uznemirilo, pitajte ga o tome i pokušajte saznati što se dogodilo

Koja pravila o korištenju medija i tehnologije želite uspostaviti u svojem domu?

Jasna i pažljivo osmišljena pravila, uz dobno prilagođen sadržaj, djeci olakšavaju učenje i doživljavanje pozitivnih medijskih iskustava te im omogućuju dobar početak digitalnog života. Evo nekoliko savjeta o tome što trebate uzeti u obzir.

JEDNOSTAVAN PRISTUP POZITIVNIM ISKUSTVIMA

- Odaberite stranice, usluge, videozapise i druge sadržaje koje smatrate prikladnima. Napravite mapu (*folder*) i pokažite djetetu kako joj može pristupiti.
- Isprobajte usluge prije nego što djeci dopustite da ih koriste te budite uz njih tijekom prvih nekoliko korištenja.

SAVJETI

- U kojem dijelu doma želite da djeca koriste medije? Je li neka mjesta lakše nadzirati od drugih?
- Kada i koliko dugo želite da dijete koristi uređaje? Postoji li razlika između vremena provedenog u gledanju televizije i korištenju tableta ili pametnog telefona?
 - Mlađa djeca mogu imati poteškoća s poimanjem koncepta vremena. Budite što je moguće konkretniji kada djeci objašnjavate kada i koliko dugo mogu koristiti uređaje.
 - Bi li obitelj trebala dogovoriti koliko će se vremena provoditi pred ekranom?
 - Bi li trebalo odrediti vrijeme kada se uređaji ne koriste?
 - Kako vi kao odrasla osoba provodite vrijeme uz medije i digitalne uređaje?
- Koje usluge djeca smiju koristiti, a koje ne?
 - Odaberite neke usluge, filmove, aplikacije i stranice koje djeca smiju koristiti te, te napravite pristupačnu mapu.
 - Želite li da dijete samo preuzima videoigre i usluge? Koliko novca smije potrošiti? Razgovarajte o razlici između besplatnih igara i onih koje se naplaćuju te o tome koje je usluge u redu preuzeti, a koje nije.
- Imaju li djeca jednaka pravila i mogućnosti i drugdje?
 - Velik broj djece koristi digitalne uređaje sa starijom braćom i sestrama – mogu li vam oni pomoći da mlađoj djeci osigurate dobar početak?
 - Razgovarajte s drugim odraslima i razmijenite iskustva o dobrim uslugama i dobrim sadržajima, tipovima ograničenja i ponuđenim opcijama.
 - Predložite raspravu o ovoj temi na roditeljskom sastanku u vrtiću.

Nučite više o uslugama, sadržaju, tehnologiji i dobnim ograničenjima

Mnogi digitalni uređaji, pružatelji usluga i sadržaja odraslima nude mogućnost prilagođavanja usluga potrebama njihove djece. Učeci o tehnologiji i uslugama, moći ćete odabrati tip sadržaja, iskustava i opcija prikladan za vaše dijete. Isprobajte te opcije prije nego što im dijete pristupi te ih koristite zajedno s djetetom.

ZAPORKE

- Zaporka je poput ključeva vaše kuće – otključava usluge: mogućnost potrošnje novca, preuzimanja novih igara i usluga te dijeljenja sadržaja i socijalizacije.
- Zaporka bi trebala biti jednostavna za pamćenje, a teška za pogađanje, primjerice pjesma ili rečenica.
- Naučite djecu da zaporku ne otkrivaju drugima.
- Vaša zaporka otključava brojne opcije – želite li da vaše dijete ima pristup tim opcijama?

SAVJETI

- Koje opcije imaju uređaji/usluge koje će dijete koristiti?
 - Hoće li vaše dijete imati svoj uređaj ili će koristiti vaš ili obiteljski uređaj?
 - Postoji li mogućnost prilagođavanja usluge/uređaja potrebama djeteta?
 - Provjerite dopušta li vaš uređaj zaključavanje dijelova ekrana, kako bi se dijete držalo samo jedne aktivnosti.
 - Nudi li usluga opciju sigurnog pretraživanja ili pak postoje verzije usluge za djecu?
 - Zapamtite da filtri i sigurno pretraživanje ne ograničavaju pristup svim tipovima štetnog sadržaja
 - Testirajte usluge koje smatrate dobrima za djecu. Što je prikladno za vaše dijete?
 - Provjerite jesu li dobnog ograničenja navedena u trgovini aplikacijama ili u odredbama i uvjetima korištenja.
- Želite li da dijete bude u mogućnosti:
 - koristiti internet/Wi-Fi?
 - trošiti novac na uređaje i usluge?
 - koristiti vašu zaporku za preuzimanje novih igara?
 - dijeliti informacije, fotografije i videozapise s drugima?
- Kakvo iskustvo dijete može imati s uslugama? Kojem će sadržaju imati pristup?
 - Kakav sadržaj ima usluga/igra/aplikacija?
 - Koji bi vrstu pozitivnog ili negativnog iskustva dijete moglo imati?
 - Može li dijete s lakoćom pristupiti drugim sadržajima preko poveznica i prijedloga?
 - Ima li puno oglasa? Ciljaju li na djecu ili odrasle?
 - Omogućuju li usluge dijeljenje sadržaja? Kakva je vrsta komunikacije i koji tip korisnika koristi uslugu? Koje su opcije dijeljenja videa/fotografija i nadzire li se usluga?

Kupnja u programima/aplikacijama

U velikom se broju igara brže napreduje kada se troši novac – to može biti virtualni novac (zvijezde, zlatne poluge i druge stvari koje se skupljaju igranjem) ili stvarni novac. U igrama i uslugama koje se preuzimaju besplatno korisnici ih „plaćaju“ gledanjem reklama i videa koji ih potiču na kupnju novih igara ili davanje osobnih podataka.

Djeca mogu imati poteškoća sa shvaćanjem razlike između virtualnog i stvarnog novca u igrama – novac je sam po sebi apstraktan. Puno je igara toliko intuitivno da djeca mogu igrati i kupovati stvari bez pomoći odrasle osobe. Na taj se način može trošiti stvarni novac, a da toga ne budu svjesna ni djeca ni roditelji/odrasli.

Većina tableta i pametnih telefona ima opciju ograničavanja kupnje aplikacija i novih usluga. Evo nekoliko stvari koje možete provjeriti:

- U trgovinama je na većini igara i usluga označeno ako je u njima moguće trošiti novac. (Piše primjerice: Moguća kupnja unutar aplikacije.)
- Ako se pravi novac može potrošiti na uslugu, postoji cjenik u trgovini aplikacijama. Proučite ga prije nego što odlučite koji ćete tip pristupa omogućiti djetetu kada je u pitanju trošenje novca na usluge.
- Provjerite postavke na uređaju:
 - Možete li postaviti ograničenje na kupnju u aplikacijama?
 - Želite li omogućiti kupnju u ograničenom vremenskom okviru? Kakav vremenski okvir uređaj ima?
 - Možete li postaviti ograničenje na kupnju u trgovini aplikacijama?

- Želite li da vaše dijete ima puni pristup kupnji usluga i unutar aplikacija?
- Koji tip zaporka želite koristiti i želite li da vaše dijete zna zaporku?
 - Želite li da vas dijete pita prije preuzimanja novih sadržaja?

Od rane dobi učite djecu pravilnom korištenju interneta!

I djeca, kao i odrasli, vole dijeliti fotografije i videozapise na internetu kako bi podijelila neke trenutke s obitelji i prijateljima. Mališanima je također zabavno fotografiranje i snimanje videa mobitelima i tabletima. U nekim su slučajevima djeca objavila fotografije na mreži ili ih prosljedila, a da nisu toga bila svjesna ili da roditelji nisu za to znali.

PITAJTE PRIJE OBJAVLJIVANJA!

- Zakon o osobnim podacima postavlja okvir za ono što se može dijeliti s drugima: primjerice, uvijek morate pitati prije objavljivanja fotografija ili videozapisa drugih osoba.
- Ako uvijek pitate za dopuštenje prije objavljivanja fotografija drugih – bilo da je riječ o djeci ili odraslima – djeca će naučiti da i ona moraju pitati prije dijeljenja sadržaja.

Jednom kada je objavljen na mreži, sav sadržaj (uključujući fotografije i videozapise) mogu preuzeti i podijeliti druge osobe. Važno je vježbati dobre navike od početka. Evo nekoliko savjeta:

- Smije li dijete dijeliti sadržaje, primjerice fotografije, s obitelji? Trebaju li djeca imati pristup podijeljenim fotografijama obitelji i prijatelja?
- Može li dijete dijeliti informacije, fotografije i videozapise s drugima?
- Dopuštaju li usluge djeci dijeljenje na anonimnim ili javnim forumima?
- Koji se podaci traže od djeteta kada se želi prijaviti za igru?
- Ima li dijete pristup vašim društvenim mrežama i kontaktima direktno ili preko aplikacija/usluga?
- Postoji li e-mail adresa povezana s uređajem, preko koje se mogu slati sadržaji?
- Hoće li tablet ili pametni telefon biti povezan s internetom putem Wi-Fi/3G/4G mreže?

Brojne su opcije dijeljenja fotografija samo s nekolicinom ljudi koje vi odaberete, na društvenim mrežama i preko fotoalbuma na uređajima. Objasnite da su fotografije koje dijelite samo u zatvorenim grupama namijenjene jedino onima koje ste prethodno odabrali, i da se ne smiju dijeliti s drugima.

Postoje usluge namijenjene dijeljenju fotografija i društvene mreže za djecu. Bilo bi mudro dobiti uvid u te usluge i naučiti kako rade. Većina društvenih mreža ima dobno ograničenje za mlađe od 13 godina, i često nisu prilagođene i primjerene za mlađu djecu.

Vi ste najvažniji uzor!

Odrasli su djeci najvažniji uzori. Djeca promatraju kako odrasli razgovaraju jedni s drugima, kako govore o drugima, kako koriste digitalne uređaje, kada i koliko vremena provode na mreži te što dijele na internetu, i pokušavaju imitirati njihovo ponašanje. Zato ste vi najvažniji uzor - razgovarajte s djecom o svojim odlukama i pomognite im da donose vlastite odluke u svakodnevnom životu.

RAZMISLITE O:

- Tko ste vi na internetu i na društvenim mrežama?
 - Koje ste podatke, fotografije i videozapise podijelili – kako izgleda vaš digitalni otisak?
 - Kako se predstavljate?
- Gdje i kada koristite digitalne uređaje?
 - Imate li u kući različita ili jednaka pravila za djecu i odrasle?
 - Djeci može biti teško shvatiti da odrasli trebaju koristiti digitalne uređaje čak i kada djeci to nije dopušteno. Jasna i izravna objašnjenja mogu smanjiti nesuglasice u domu.
- Kako govorite o drugima i kako razgovarate s drugima u kući?
- Kako govorite o drugima i kako razgovarate s drugima služeći se internetom ili telefonom?
- Pitate li druge za dopuštenje prije nego što podijelite fotografije i informacije o njima?

Ovu brošuru kreirale su sljedeće norveške organizacije i nevladine udruge:

Nacionalni savjet roditelja za vrtiće

Barnevakten

Pravobranitelj za potrošače

Informacijske i komunikacijske tehnologije Norveške (IKT Norveška)

UNICEF

Fondacija EXTRA

Save the Children Norway

Norveška agencija za medije

Trygg Bruk

Nettrafikk

Slettmeg.no

SINTEF

Veleposlanstvo Kraljevine Norveške u Zagrebu pripremilo je hrvatsku verziju brošure

Norwegian Embassy

Dani
MEDIJSKE
pismenosti
medijskapismenost.hr

Pročitajte više na:
medietilsynet.no/engodstart

